

2021, 8(2): 439-458

DOI: <https://doi.org/10.17572/mj2021.2.439458>

Makaleler (Tema)

HEGEMONİK ERKEKLİĞİN ŞİDDETI KARŞISINDA YAŞAMINI SAVUNAN KADINLARI YENİDEN DÜŞÜNMEK

Derya İnce¹

Öz

Bu çalışma, hayatlarını savunmak için yaşamını savunan iki kadınla ve söz konusu kadınların dava süreçleri ile ilgilenen iki avukat ile yapılan derinlemesine yüz yüze görüşmeler çerçevesinde şekillendirilmiştir. Her iki kadın evli oldukları erkeğin uzun süreli sistematik şiddetine maruz kalmış ve bu şiddet sarmalının sonucunda boşanma sürecinde/boşandığı erkeği öldürme yoluyla yaşamlarını savunmak zorunda kalmıştır. Çalışmada, bu sebeple, kadınları bu sonuca iten sürecin anlaşılması çabası mevcuttur. Derinlemesine görüşmeler yapılan kadınların diğer şiddet biçimleriyle iç içe bir şekilde fiziksel şiddete ağır olarak maruz kaldıkları ve yaşamlarını savunmak zorunda kalarak evli oldukları erkekleri öldürdükleri anlaşılmaktadır. Çalışmada kadınların deneyimleri üzerinden hareket edilerek ataerki, erkeklik ve eril şiddet kavramları tartışılacaktır. Kadınların ve avukatların aktardıkları bilgiler ile eril şiddeti önlemeye yönelik caydırıcı politikaların uygulanmadığı anlaşılmaktadır. Bu noktada çalışmanın hukuk alanında da tartışmalara ve gelişmelere katkı sağlaması açısından önemli bir noktayı işaret ettiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: ataerki, hegemonik erkeklik, eril şiddet, öz savunma, kadın

¹ Derya İnce, Email: derya.nc93@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0367-7047, İstanbul Üniversitesi İktisat Bölümü Doktora Öğrencisi

Makale Geliş Tarihi: 15.03.2021 | Makale Kabul Tarihi: 16.11.2021

© Yazar(lar) (veya ilgili kurum(lar)) 2021. Atıf lisansı (CC BY-NC 4.0) çerçevesinde yeniden kullanılabilir. Ticari kullanımlara izin verilmez. Ayrıntılı bilgi için açık erişim politikasına bakınız. Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi tarafından yayınlanmıştır.

RE-THINKING WOMEN WHO DEFENDED THEIR LIVES AGAINST THE VIOLENCE OF HEGEMONIC MAN

Abstract

This study was shaped within the framework of in-depth face-to-face interviews with two women who defended their lives to defend their working lives and two lawyers dealing with the cases of the women in question. Both women were subjected to long-term systematic violence by men they were married to, and as a result of this spiral of violence, they had to defend their lives in the process of divorce/by killing the divorced man. For this reason, there is an effort to understand the processes that pushes women to this conclusion. It is understood that the women who were interviewed in depth were subjected to physical violence intensely, intertwined with other forms of violence and killed the men they were married in order to defend their lives. In the study, the concepts of patriarchy, masculinity and masculine violence will be discussed based on the experiences of women. With the information provided by women and lawyers, it is understood that deterrent policies to prevent male violence are not implemented. At this point, it can be said that the study indicates an important point in terms of contributing to discussions and developments in the field of law.

Keywords: patriarchy, hegemonic masculinity, masculine violence, self defense, woman

Giriş

Ataerkinin sürekliliği ile erkeklerin kadınlara şiddet uygulamasının arasındaki bağlantının araştırılmasında heteroseksizm ve kadınların cinselliğinin çeşitli biçimlerle baskı altına alınması önemli bir yer tutmaktadır. Şiddet uygulayan erkeklerin bilinçli güdüsüne bakıldığında evlilik karşımıza çıkmakta ve kadınların birer cinsel mülk ve karşılıksız/ücretsiz emek gücü olarak görüldüğü ataerki kapitalist yapı içerisinde, erkeklerin ihtiyaçlarını karşılamak için şiddete başvurarak kadınlardan hizmet aldıkları görülmektedir. Tüm bu ilişki evlilik anlaşmasıyla gereçlendirilmektedir. Böylelikle “erkeklerin iktidarlarını kendilerine ve kadınlara bir kez daha hatırlatmak ya da kadına hâkim olmak için şiddete başvurdukları” (Savran, 1994, s. 52) anlaşılmaktadır.

Bu çalışmada evli oldukları erkeklerin sistematik olarak şiddetine maruz kalan kadınların kendi yaşamlarını savunmak için evli oldukları erkekleri öldürmek zorunda kalmalarını anlamlandırabilmek için öncelikle hegemonik erkeklik ve eril şiddet kavramları patriyarka tanımı çerçevesinde ele alınacaktır. Eril şiddet biçimlerinin kategorizasyonu ile fiziksel, ekonomik, duygusal/psikolojik, cinsel, sosyal vb. şiddet başlıkları

altında şiddet ayrı biçimlerde tanımlansa dahi birbirinden bağımsız olarak yaşanmamakta, sistemsel bir bağlantıyla bir arada işlemektedir. Bu durum nitel araştırmadan elde edilen veriler ışığında kadınların ev/aile içinde yaşadıkları şiddetin aktarımıyla somutlaştırılacaktır. Kadınların yaşam savunusunun hukuki alanda nasıl değerlendirildiğini ortaya çıkarmak amacıyla meşru savunmanın ne olduğu, kapsamına nelerin dâhil olduğu gösterilmeye çalışılacaktır. Ancak mesele hukuki bir alana sıkıştırılmayacaktır.

Çalışmada kadınların yaşamlarını savunmak amacıyla evli oldukları erkeği meşru savunmayla öldürmeleri ele alınırken son zamanların favori kavramlarından biri olan öz-savunmanın kullanılması tercih edilmemiştir. Bunun nedeni ise öz-savunma kavramının tasarlanan-kurgulanan bir anlam taşıması ve ideolojik nitelikte olmasıdır. Öz-savunma “kadınların geleneksel cinsiyet rollerine başkaldırarak bastırılmış olan iradelerini açığa çıkaran, kendi yaşamlarını inşa edebilmelerini sağlayacak zihinsel farkındalığa yol açarak egemen cinsiyetçi yapıya karşı kadınların özgürlük mücadelesi kültürünün oluşmasına zemin hazırlayan düşünsel ve eylemsel pratikler bütünü” (Göçmen, 2019, s. 95-96) olarak ifade edilebilir. Ancak saldırı altındaki kadının, o durumdan kurtulabilmek için gerçekleştirdiği eylemde tasarlama ve ideolojik bir nitelik olmaksızın hayatta kalma çabası yer aldığından öz-savunma kavramının kullanılması uygun görülmemiştir.

Araştırmanın Amacı, Yöntemi ve Uygulanması

Çalışma hegemonik erkeğin eril şiddetini en ağır şekilde yaşamak zorunda kalan kadınların, bu şiddet sarmalının en yoğun noktasında gerçekleştirdikleri yaşam savunusunun nedenlerini içeren yapı ve güçleri ortaya çıkarmak ve kadınların konumunu açıklama amacındadır. Kadınların neden yaşamlarını savunmak zorunda kaldıklarına dair araştırmanın yapılmasında “gerçekliğin yüzeydeki düzeyini değil, aynı zamanda yüzeyin altında görünmeden kalabilen daha derin yapı ve güçlerin” (Neuman, 2013, s. 672-673) açığa çıkarılması için “gerçekçi ilişkisel yaklaşım” (Ozan, 2001, s. 10) kullanılacaktır. Bu yaklaşım ile ilişkisel ve bütüncül bir bakış açısıyla bir analiz gerçekleştirilme imkânı elde edilmektedir. Böylelikle gerçekliğin açığa çıkarılmasında patriyarkal sistem ile kadınların deneyimleri arasında ilişkisel ve bütüncül bir bağlantı kurma imkânı doğacaktır.

Bu yöntem ile birlikte öncelikle kavramsal kuramsal bir araştırmanın yapılabilmesi için hegemonik erkeklik kavramı ele alınacaktır. Hegemonik erkekliğin izinde kadınların maruz bırakıldığı eril şiddete dair tanımlama ve bilgilere yer verilerek kadınların somut olarak yaşadıkları şiddet deneyimlerinin soyut/kavramsal alanla ele alınması gerçekleştirilecektir. Sonrasında olan derinlemesine yüz yüze görüşmelerden elde edilen aktarımlarla kadın deneyimlerine yer verilecektir.

Niteliksel araştırmanın tercih edilmesinin nedeni “insanların ve kültürlerin ayrıntılı, derinlemesine bir tanımını yapmak, insanların gerçekliğe yükledikleri anlamı, olayları, süreçleri, kavrayış ve anlayışlarını ortaya koymak” olduğu belirtilmelidir (Kümbetoğlu, 2008, s. 47). Araştırma kapsamında iki avukat² ve iki kadınla³ derinlemesine yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara ulaşmada avukatların aracılığı önemli

² Görüşme yapılan avukatlar kendisini feminist olarak tanımlayan bir kadın avukat ile kadın davalarıyla ilgilendiğini belirten bir erkek avukattır. Çalışma boyunca *Avukat 1* olarak kadın avukat, *Avukat 2* olarak da erkek avukat işaret edilecektir.

³ Görüşme yapılan kadınlar hayatta kalmak için öldürme filini gerçekleştirmiştir. *Kadın 1* olarak belirtilen kadın, şu anda 30 yaşında, tek çocuk annesidir, evliliği boyunca 6 yıl şiddete maruz kalmış ve hayatta kalmak için boşanma sürecinde olduğu erkeği öldürmüştür. *Kadın 2* ise 31 yaşında 2 çocuk annesi olup, boşanmasına rağmen (toplam 9 yıl) şiddet görmeye devam etmiştir. Her iki kadın da uzun dava ve cezaevleri süreçlerinden sonra ilk derece mahkemelerince beraat etmişlerdir. Ancak davalarının Yargıtay ve İstinaf süreçleri devam etmektedir.

bir rol oynamıştır. Görüşülen kadın sayısının azlığı çalışmanın önemli kısıtlarından biridir. Araştırmanın uygulanmasında ise nitel verinin elde edilmesi yarı yapılandırılmış görüşmelerle sağlanmıştır. Görüşmelerde görüşmeyi koordine edici kılavuz sorular kullanılmıştır.

Patriyarka, Hegemonik Erkeklik ve Eril Şiddet

Erkek değerlerin egemen olduğu düzen olarak nitelendirilebilecek patriyarka “sistemik ve eşitsiz bir iş bölümü; bu iş bölümünde ezilen tarafın, kadınların maruz kaldığı sistemik şiddet; kadınların emekleri, bedenleri, kimlikleri üzerinde sorgulanmayan bir erkek denetimi” (Savran, 1994, s. 228) olarak da tanımlanabilir. Sylvia Walby ise patriyarkayı erkeklerin kadınlar üzerinde egemen olduğu, kadınları ezdiği ve sömürdüğü toplumsal yapılar sistemi olarak tanımlamıştır (Walby, 2016, s. 39).

Ataerkilliğin/patriyarkanın zaferi insanlığın başından beri, erkeklerin kendilerini egemen özne olarak olumlamalarını sağlayan biyolojik ayrıcalıklarla mümkün olmuştur (Direk, 2009, s. 19). Bu ayrıcalıklarla “erkek egemenliğin bugünkü toplumsal ilişkilerde kök saldığı” (Savran, 1994, s. 51) bir yapı açığa çıkmıştır. Patriyarkal yapı içerisinde erkeklik de şekillenmektedir. Erkeklik “biyolojik bir cinsiyet olarak erkeğin, tavır ve davranışlarını, düşünme biçimlerini, uyması gereken rolleri belirleyen, denetleyen ve yeniden üreten toplumsal kurgu ve öznel deneyimlerin bileşimi” olarak düşünülmelidir (Öztürk, 2014, s. 53). Buradaki toplumsallık vurgusu farklı toplumsal koşullar içinde erkekliğin değişebilir bir kurgu olduğunu ifade etmektedir (Öztürk, 2014, s. 53). Söz konusu kurgu içerisinde erkeklik çeşitli ilişki düzeylerinde (bireysel ilişkiler, kişilik, kültür, toplumsal yaşam, devlet örgütlenmesi) karşımıza çıkmaktadır. Bu ilişki düzeylerinde farklı öğelerin karmaşık biçimlerle ilişki kurması tek bir erkeklik yerine farklı türden erkekliklerin oluşumuna yol açmaktadır. Böylelikle “erkekliğin ataerkil toplumsal yapı tarafından şekillenen tekil bir kimlik olmanın ötesinde” olduğu açığa çıkmaktadır (Öztürk, 2014, s. 60).

Bir toplumsal cinsiyet kategorisi olarak erkeklik biyolojik ve/veya fiziksel olarak başlamakta ve toplumsal ve kültürel araçlarla şekillendirilmektedir. Biyolojik bakımdan erkek olan bireyler erkek olmayı bir süreç içerisinde öğrenmektedirler. Bu öğrenme sürecinde “toplumsal kabul gören erkekler haline gelmek için nasıl davranmaları, nasıl bir beden diline ve beden imajına sahip olmaları, nasıl konuşmaları, nasıl düşünmeleri, nasıl hissetmeleri, ne gibi beğenilere ve ilgi alanlarına sahip olmaları, kimlerden hoşlanmaları, nasıl bir cinsellik yaşamaları” gibi pek çok konuda bilgilenmektedirler. Bu olgular, ataerkil söylem tarafından çoğu zaman erkekliğin biyolojik temellerinin bizzat kendisiymiş gibi dile getirilse de gerçekte toplumsal ve kültürel olarak belirlenmektedirler. Erkekliğin toplumsal ve kültürel yanı, biyolojik ve/veya fiziksel yönleriyle sıkı bir ilişki içinde bulunmaktadır (Bozok, 2011, s. 15-16).

Erkeklik tarihsel süreç içerisinde ataerkil cinsiyet düzeni içinde şekillenmektedir. Erkekliğin kendisinin “dil, bilinç ve toplumsal yaşamın kurumsallaşmış yapılarında yeniden üreten, cinsiyet eşitsizliği bağlamında” anlaşılması önemlilik arz etmektedir. Erkeklik kavramı “ataerkilliğin erkekleri şekillendirmedeki etkisini” işaret etmektedir. Bu noktada ataerkillik kavramının “erkek egemen toplumsal ve siyasal yapıların kadınları tahakküm altına almasının anlaşılmasında önemli olmasına karşılık erkek iktidarının nasıl oluşturulup devam ettirildiğini ve erkekler arasındaki iktidar paylaşımının nasıl gerçekleştiğini anlamakta yetersiz kaldığı” meselesinin tartışıldığı da belirtilmelidir (Sancar, 2008, s. 22).

Bu noktada R.W. Connell'in (2002) geliştirdiği "hegemonik erkeklik" kavramı önemlidir. Hegemonik erkeklik kavramı ile "ataerkil toplumsal yapı ve kültürel öğeleri içererek, erkekliğin kuruluşu ve sürdürülmesiyle" ilgili önemli bir çerçeve sunulmaktadır (Öztürk, 2014, s. 56). Ataerkillik kavramının sabit bir toplumsal cinsiyet düzenine işaret ettiği eleştirisine karşılık olarak, "hegemonik erkeklik kavramı kaynağını ataerkil yapıdan alan cinsiyet düzeniyle birlikte, sınıf ilişkilerine ve kültürel dinamiklere" vurgu yapmaktadır (Connell, 2002, s. 90). Böylelikle kadınlar üzerinde kurulan hiyerarşinin yanında erkekler arasında kurulan hiyerarşinin de analizi mümkün kılınır (Öztürk, 2014, s. 56).

Hegemonik erkekliğin "ataerkilliğin belli biçimlerde kurumlaşması ve kadınların denetlenmesi için stratejiler" (Kandiyoti, 2013, s. 201) belirlediği açıktır. Connell "hegemonik erkekliği, kültürel olarak yüceltilen bir erkeklik biçimi" (1998, s. 90) olarak tanımlamıştır. Hegemonik erkeklik, tarihsel ve toplumsal koşullara göre farklı görünüm alabilmekte olduğu için belli karakter tiplerine sabitlenerek incelenmemelidir. Ataerkil sistem içerisinde işleyen yapıda kadının baskı altında tutulmasını sağlayacak bir erkekliğin yaratılması ve bu idealin sürdürülebilmesini sağlama çabası söz konusudur. Toplumda çeşitli kanallar aracılığıyla "erkekliğe ilişkin ideal tipler üretilmekte, kadınlarla nasıl ilişki kurulacağına dair modeller sunulmakta, böylece toplumsal cinsiyet hiyerarşisi oluşturulmaktadır". Yüceltilen erkeklik ideali, toplumsal cinsiyet düzenindeki egemenlik ve baskı yapısını korumakta ve sağlamlaştırmaktadır (Öztürk, 2014, s. 57).

Hegemonik erkeklik kavramıyla "belli bir toplumsal/kültürel biçimlenme içerisinde kültürel olarak desteklenen, yüceltilen, örnek gösterilen ve mazur görülen cinsiyet pratiklerinin oluşturduğu, söz konusu biçimlenme içerisindeki diğer erkeklikleri az ya da çok etkileyebilen bir erkek olma biçimi" (Özbay & Baliç, 2004, s. 94) ifade edilmektedir. Hegemonik erkekliğin nasıl oluştuğunun ortaya çıkarılmasında "erkeklerin nasıl 'adam' edildiklerine, 'adam olmak' için nasıl ezildiklerine, zorlu sınavlar içinde sıkışarak içlerinde büyüttükleri korkudan nasıl bir şiddet çıkardıklarına, şiddet uygulamayı nasıl öğrendiklerine ve hangi mekanizmaların bu süreçte rol oynadığına" (Selek, 2008) bakılması gereklidir. Mekanizmalar içerisinde erkeklerin bu durumunun geniş bir erkek kesiminin onayı ve suç ortaklığıyla beslendiği görülmektedir. Bu onay ve suç ortaklığı sürecinde "hegemonik erkeklik pratiklerinin onaylanması, katılma ya da ses çıkarılmama karşılığında farklı erkekliklere maddi kazançlar ve ayrıcalıklar sunulduğu" açıktır (Sancar, 2008, s. 32).

Şiddeti Hegemonik Erkeklikle Düşünmek

Erkek egemenliğinin kurulduğu en temel alanlardan biri ev/hane içi alan olarak ifade edilebilir. Ataerkil toplumsal yapıda erkekler evin/ailenin "reisi" olarak görülmektedir. Bu ataerkil algı içerisinde erkeklerin ailenin "namusundan" sorumlu oldukları kabul edilmekte ve erkeklerin ailenin "namusunu" gerektiğinde kadınları öldürerek ve/veya şiddet uygulayarak korumaları beklenmektedir. Böylelikle ataerkil toplumsal yapıda, erkeklerin aile içinde kadına sözlü, fiziksel veya cinsel şiddet uygulaması doğal karşılanmaktadır. Aile içi şiddet ve şiddet tehdidi erkek egemenliğinin ayrılmaz bir parçası olarak bulunmaktadır (Bozok, 2011, s. 90).

Kadına yönelik aile içi şiddet "aile üyesi erkeğin, cinsiyet temeli üzerinden, kadına yönelik gerçekleştirdiği, kadını baskı altında tutmayı ve kadın üzerinde üstünlük kurmayı amaçlayan, fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddeti" (Öztürk, 2014, s. 40) ifade etmektedir. Eril şiddet, esas olarak "kadınla erkek arasındaki asimetric güç ilişkisinden/kadınları güçsüzleştiren bir erkek egemenlikten kaynaklanmakta ve bu egemenliğin kendini yeniden üretebilmesi" için sürdürülmektedir. Eril şiddet sadece güçlü olanın güçsüz olana yaptığı bir duruma indirgenmeyerek başka bir güce sahip olduğu düşünülen, korku ve hatta dehşet duyulan bir güçle

mücadele olarak da görülebilir. Bu ataerkil düzende kadını hem nesneleştirilen bir varlık hem de dehşet saçan bir tehdit kaynağı (özellikle cinsel bir tehdit) olarak da görüldüğünün işaretidir (Özkazanç, 2019, s. 289-240). Bunun yanında Judith Butler (2019) kadınlara yönelik eril şiddeti, “mağdurun dışılığını yerleşik kılmanın bir yolu” olarak tanımlayarak şiddetin “kadın kategorisini katledilebilir, gözden çıkarılabilir kılmanın yollarının aradığını” belirtmektedir. Böylelikle şiddeti “kadın yaşamının varoluşunu bile maskülen bir imtiyaz olarak erkekler tarafından karar verilen bir şey” olarak ele almaktadır (Butler, 2019).

Eva Lundgren (2012) ise kadına yönelik şiddeti “anormal erkeklerin patolojik birer davranışı olarak değil, sistematik biçimde üretilen ve buna maruz kalan kadınların kabullenmesi için içselleştirme stratejileri geliştirdikleri bir süreç” olarak tanımlamaktadır. Lundgren, şiddet ile normlar arasındaki ilişki çerçevesinde “kadına yönelik şiddetin toplumsal olarak kabul gören kadınlık ve erkeklik normları üzerinden kavranılması” gerekliliği üzerinde durmaktadır. Toplumsal olarak cinsiyetlendirilmiş roller temelinde şiddet uygulayan erkekler aslında anormal bir davranış sergilememekte, “normal” olarak “erkeklığın”, “erkek olmanın” gerektirdiklerini yapmaktadır. Daha da kötüsü, bir süre sonra bu “normal” erkek davranışı kadın tarafından da “normal” olarak görülmekte ve şiddet, gündelik hayatlarının sıradan bir parçası haline gelmektedir (Lundgren, 2012).

Özkazanç ve Yetiş (2016), kadına şiddetle ilgili mevcut literatür ile erkeklik çalışmalarını birlikte değerlendiren bir bakış açısıyla, kadına şiddet olgusuna daha ilişkişel ve bütünsel bir yaklaşım geliştirmenin gerekli olduğunu belirtmektedir. Bunlardan ilki kadına şiddet ile diğer eril şiddet biçimleri arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılmasının gerekliliği, ikincisi ise erkekleri değişen toplumsal ve siyasi güç ilişkileri bağlamında kurulan ve dönüşen aktörler olarak ciddiye alınmanın gerekliliğidir. Erkekleri patriyarkal toplumsal yapının pasif taşıyıcılarına indirgeyen ya da onlara sadece suç faili olarak aktörlük atfeden yaklaşımlar yerine, onları farklı deneyimler içinde performatif olarak kurulan öznellikler olarak ele alan ve dönüşen iktidar ilişkileri bağlamına yerleştiren bir yaklaşım geliştirilmelidir (Özkazanç & Yetiş, 2016, s. 14).

Michael Kaufman (1999) şiddetin yalnızca erkeklik performansı olarak değerlendirilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Böyle bir değerlendirme kadın ve erkek arasındaki karşıtlık ve hiyerarşiye dayalı toplumsal cinsiyet düzeninin yeniden üretilmesine, normalleştirilmesine katkıda bulunacaktır. Ataerkil yapı erkeklerle şiddet kullanma yetkisinin verilmesiyle kurulmakta ve sürdürülmektedir. Erkeğin ayrıcalık taşımasının hak olduğuna dair inançla onaylanan ayrıcalık şiddetin meşrulaşmasına önemli katkıda bulunmaktadır (Kaufman, 1999, s. 1). Bu noktada Kaufman erkeklik değerleri ile şiddet arasındaki bağlantıyı, “eril şiddet” kavramını kullanarak açıklamaktadır. Eril şiddet, “yaş, sınıf, cinsiyet ve etnik yapı gibi hiyerarşilerle yapılandırılmış” ilişki biçimlerinde, güce dayalı iktidar kurmaya yönelik olarak düzenlenmiş davranışların bütünü olarak tanımlanmaktadır (Kaufman, 1999). Şiddetle birlikte “düzen, disiplin, terbiye, namus, şeref” gibi değerlerle, toplumsal ve siyasal alanda egemenlik kurmaya, statü ve çıkar elde etmeye yönelik davranışlar, erkekler ve otorite adına kadınlar tarafından uygulanmaktadır. Bu nedenle erkek şiddeti yerine eril şiddet kavramı önerilir. Eril şiddetin, erkek üstünlüğü yaratarak, kadınların korkuyla baskı altına alınması, dışlanması ve kadınlara karşı ayrımcılık yapılmasıyla erkeklerle itaat etmelerinin olanaklı hale geldiği belirtilir (Öztürk, 2014, s. 73-74).

Ataerkil yapı içerisinde erkek ve kadına ait rollerin (erkek için ailenin koruyucusu, kadın için itaatkâr eş ve anne rolü) iki yönde zorlanması söz konusudur. Bu zorlanma “erkek kimliğinde bir kriz ve erkeğe atfedilen güçlerde bir azalma ve kadınların güçlenme arayışları, direnme ve kaçış arzularının artması”yla kendini göstermektedir. Bu iki zorlanma biçiminden çıkan sonuç ise “erkeklik kimliğinin ancak aşırı bir şiddet

biçiminde kendini ileri sürmesi" şeklinde olmaktadır (Özkazanç, 2019, s. 241). Sylvia Walby (2016) de erkekliğin kendini devam ettirebilmesi için şiddet oranını daha da arttırdığını belirtmiştir. Walby, erkek şiddeti kadın üzerinde hâkimiyet kurmanın birinci yolu olarak kabul edildiğinde erkek iktidarının daha önceki ataerkil kontrol dengesini tazmin etmek ve onarmak için daha da artan bir erkek şiddeti ile karşılaşmasının beklenebileceğini belirtmiştir (Walby, 2016, s. 145).

Judith Butler (2019) erkeklerin kadınların yaşamlarına uygun gördükleri şekilde son verme konusundaki rahatlıklarının sebeplerini ele almıştır. Bu sebeplerden biri olarak "erkeklerin birbirlerine sessiz bir kardeşlik pakıyla bağlı olmalarını"⁴ göstermiştir. Böylelikle erkeklerin bir şiddet karşısında başlarını diğer yana çevirdiklerini; birbirlerine izin verdiklerini ve kişisel dokunulmazlık tanıdıklarını aktarmıştır. Kadınlara uygulanan şiddetin/cinayetlerin suç olarak dahi görülmediği pek çok örnek mevcuttur. Bu örneklerdeki "böyle gelmiş böyle gider" ya da "tutku edimleri" şeklindeki ifadelerin kadınlara yönelik şiddeti doğallaştırdığını ve şiddeti günlük hayatın doğal ya da normal bir parçasıymış gibi gösterdiğini belirtmiştir (Butler, 2019).

Erkeklik ve şiddet arasında verili bir ilişki olmadığı belirtilmelidir. Ancak erkeklik ve şiddet arasındaki ilişkinin ataerkillik dâhilinde ve ataerkilliğin sürekliliği amacıyla toplumsal ve kültürel olarak inşa edildiği açıktır. Ataerkil erkekler kadınlar, queer bireyler ve hatta daha az erkeksi gördükleri erkekler üzerinde egemenlik kurabilmek için, şiddet kullanma olanağını ve hakkını ellerinde bulundurmaktadırlar. Bu noktada potansiyel şiddet tehdidini her zaman barındırması nedeniyle "ataerkilliğin bizatihi şiddet olduğu" söylenebilir. Bu noktada erkeklerin şiddet kullanmaktan vazgeçerek şiddeti reddetmelerinin ataerkilliğin ortadan kalkmasına katkıda bulunacağı belirtilebilir (Bozok, 2011, s. 37).

Kadına Yönelik Eril Şiddet Biçimleri

Kamuoyunda ve özellikle feminist literatürde "şiddet" denilince akla öncelikle "kadına yönelik ev/aile içi şiddet" gelmektedir. Kadına yönelik şiddetin kökleri tarihin çok eski çağlarına gitmektedir. Bu şiddet türü, ataerkillik ve özel mülkiyetle ilişkili olan, tarihsel olarak birçok toplumda var olan bir sosyal problem olarak varlığını sürdürmektedir. Elbette bu çok temel bir şiddet biçimidir ve feministler bu sorunu uzun mücadelelerden sonra görünür kılmışlardır (Yarar, 2015, s. 1). Bu görünür kılmanın yanında devlet veya tüm kadınlar tarafından tanınsın ya da tanınmasın şiddet oluşturduğu kabul edilen eylemlerin dikkatli bir biçimde tanımlanması gerekmektedir (Walby, 2016, s. 128).

Şiddetin en görünür somut biçimi olan fiziksel şiddet "insanların" bedensel bütünlüğüne karşı dışarıdan yöneltilen, sert ve acı verici bir edimdir. Fiziksel şiddet daha çok kendisini "tokat atmak, dövmek, tekmelemek, saçını çekmek, itmek, yumruklamak, kol kıvrırmak, odaya-eve kilitlemek, bir yerini kırmak, silah, kesici-delici bir alet ya da kezzap gibi kimyasal bir madde ile yaralamak, yakmak veya öldürmek, gerektiği halde tedavi olmasına engel olmak" (KAMER, 2015, s. 25) şeklinde göstermektedir.

⁴ Erkeklerin bir kardeşlik pakıyla bağlı olmalarının dışında kendilerini bu pakt dışı ve feminizmle aynı saflarda gören erkeklerin varlığı da söz konusudur. Bu erkekler kadınlar ve eşcinsellerin ezilmesi ve ikincilleştirilmesi, cinsiyetçilik, homofobi ve ataerkilliğe karşı olduklarını ifade ederek, kadına yönelik şiddet, cinsellik ve cinsiyetçilik alanlarında politik mücadele vererek, şiddete karşı örgütler oluşturdukları görülmektedir (Bozok, 2009, s. 272).

Şiddet olgusu, sadece dar anlamı olan fiziksel şiddet olarak ifade edilmemelidir. Şiddetin cinsel, sosyal, psikolojik, ekonomik, teknolojik, sembolik gibi çeşitleri⁵ olduğu belirtilmekte ve yapılan çalışmalarda da özellikle kadınların uğramış oldukları şiddet türleri ayrıştırılmaktadır. Bora ve Üstün'ün belirttikleri gibi, "fiziksel şiddet ve şiddet tehdidi, denetim araçlarından yalnızca biri; ancak tek araç değil"dir (2005, s. 25).

Kadınlara uygulanan şiddet fiziksel şiddetle beraber uygulanarak birbirini besleyen ve üreten mekanizmalardan oluşan bir "şiddet çemberi" (İlkkaracan & Gülçür, 1996, s. 25) oluşturmaktadır. Söz konusu bu şiddet çemberi bir döngü halinde işlemektedir. Şiddetin klasik bir döngüsü vardır ve kadınlar her defasında onun tuzağına düşerler. Önce bir gerginlik yaşanır sonra gerginliğin yoğunluğu artar ve şiddet patlak verir, sonra "balayı" dönemi başlar, erkek ağlar, özür diler, yalvarır, çiçek getirir, maddi durumuna göre mücevher alır ve kadın erkeğin tekrar şiddet uygulamayacağına inanır. Sonra gerginlik tekrar yükselir ve şiddet bu kez daha yoğun uygulanır (Arın, 1997, s. 311).

Türkiye'de aile/ev içi şiddet ve kadın cinayetleri önemli bir seviyededir. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun 2020 Yılı Raporu'na göre yıl boyunca 300 kadın cinayeti gerçekleşmiştir (Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, 2021). Platform bu veriyi belirlerken kadın cinayeti rakamlarına, medyadan ve ailelerden ulaşılan bilgilerle derledikleri verileri eklemektedir. Raporda yer alan bilgilere göre kadınların öldürülme nedenleri şüpheli ölüm, ekonomik bahane, boşanma isteği, barışma isteğinin reddedilmesi, arkadaşlık isteğinin reddedilmesi şeklinde belirtilmiştir. Kadınların kimler tarafından öldürüldüğü sorusunun cevabında ise karşımıza tespit edilemeyen failerin yanında eskiden evli olunan erkek, evli olunan erkek, birlikte olduğu erkek, akrabalık bağı olan erkek ve tanıdık erkekler çıkmaktadır.

Kadınların Deneyimlerine Bakış

Çalışmanın bu bölümünde kadın ve avukatlarla gerçekleştirilen derinlemesine yüz yüze görüşmeler sonucunda elde edilen anlatımlar üzerinden hegemonik erkeğin eril şiddeti anlamlandırılmaya çalışılacaktır.

Ev/Aile İçi Şiddet

Çalışmada ev/aile içi şiddetin⁶ toplumsal cinsiyetle olan ilişkisini ön plana çıkarmaya ve kadınların maruz bırakıldıkları "şiddetin salt fiziksel şiddete indirgenerek tek boyutlu kalmasının engellenmesine" (İlkkaracan & Gülçür, 1996, s. 22) gayret edilecektir. Aile içi şiddetin ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülen birçok risk etmeniyle birlikte ele alınması gereken ekolojik modele göre ise "aile içi şiddete tanık olarak büyümek, sorunlu ilişki ve durumlarda sorun çözme yolu olarak aile içi şiddeti kullanmak, sosyo-kültürel olarak erkeğin kadından üstün görülmesi, kadın ve erkek rollerinin birbirinden katı çizgilerle ayrılması ve kadının sosyoekonomik olarak zayıf koşullara sahip olması aile içi şiddeti hazırlayan koşullar" olarak karşımıza çıkmaktadır (Zara Page & İnce, 2008, s. 86-87).

⁵ Bu şiddet türlerinin ayrıntılı incelenmesi için bakınız: (KAMER, 2015, s. 24), (Mor Çatı, 2014, s. 12).

⁶ Aile içi şiddet, Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nde "aile içerisinde veya hanede veya mağdur faile aynı evi paylaşırsa da paylaşmasa da eski veya şimdiki eşler veya partnerler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet eylemi" (Avrupa Konseyi, 2011, s. madde 3) olarak tanımlanmıştır. Aile içi şiddetin aynı hane/ev içinde yaşanması ev içi şiddet olarak kategorize edilebilir.

Ev/aile içinde kadınların yaşadıklarının şiddet olduğunun kavranması (Işık, 2002, s. 45) önem arz etmektedir. Erkeklerin kadınlara uyguladıkları “psikolojik baskı, dayak, tecavüz, cinsel taciz, cinayet gibi çok çeşitli biçimler alabilen şiddet en sık biçimde evde ve aile içerisinde” gerçekleşmektedir (İlkkaracan & Gülçür, 1996, s. 21). Tüm bu evde ve aile içinde yaşanan şiddet biçimleri derinlemesine görüşme yapılan Kadın 2'nin de belirttiği gibi “sevgi” bağı ile yapılan bir evlilik içerisinde söz konusu olmaktadır.

“Severek evlendik ve bu daha acı. Hem kendine inanamıyorsun öyle birini sevdiğin için hem de kendini zaman zaman suçlu görüyorsun, belki de “ben onu mu sevmişim, benim sevgi anlayışım bu muymuş” diyorsun. Bir insanın bu kadar kısa sürede değişmesine şaşırıyorsun. Son dönemlerde bazı tepkisel hareketlerimin ona benzemeye başladığını fark etmeye başladım. Bunun için kendime kızıyorum, bazen bazı şeylere verdiğim tepki, sesimin tonunu yükseltmem...” (Kadın 2)

Kadın 2, evlilik sürecinde ücret karşılığı çalışma yapabildiğini ifade etmiştir. Kadın 1 ise nişanlanma töreninin ardından evleneceği erkeğin çalışmasına izin vermediği için ücret karşılığı çalışma hayatına dâhil olamamış ve evliliği süresince kendisini ev kadını⁷ olarak tanımlamıştır. Ücretli bir işte çalışılıp çalışmaktan bağımsız olarak iki kadın da erkeklerin kendilerini ailenin doğal reisi olarak görmeleri nedeniyle ailede erkeklerin altında bir rolü kabullenme (İlkkaracan & Gülçür, 1996, s. 27) süreçlerini yaşamışlardır. Kadın 2, bazen evde/ailede gördüğü şiddetten uzak kalabilmek için mesai çıkışlarına kadar işini öteleyerek eve geç gitmeye çalıştığını bazen de bir an evvel eve gidip çocukları doyurup uyutarak şiddete tanık olmalarını önlemeye çalıştığını belirtmiştir. Bunun yanında, gördüğü şiddet karşısında çalışma hayatında zorluklar yaşadığını aktaran Kadın 2, işi bırakmak zorunda kalmıştır.

Ev/aile yaşantıları içerisinde şiddet gören kadınlar, erkeğin bu eylemi gerçekleştirmede herhangi bir “mantıklı” nedene ihtiyacının olmadığını belirtmişlerdir. Erkeklerin eğitim durumu, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı fark etmeksizin tüm fiziksel şiddeti “ayık kafa” ile gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir.

Kadın 1 ve Kadın 2, evliliğin ilk gecesinden itibaren fiziksel şiddet yaşadığını belirtmiştir. Kadın 2 maruz kaldığı şiddetin türleri hakkında soru yöneltildiğinde “fiziksel şiddetin ağırlığından diğer şiddet boyutlarını algılayamıyordum, bunları daha sonra avukatlardan ve psikologlardan öğrendim” ifadelerini kullanmıştır. Kadın 1 ve Kadın 2 hamilelikleri sürecinde de fiziksel şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

“...her gün dövmüyordu ama dövdüğü zaman da hastanelik oluyordum. Kesin bir yerim kırılıyordu. Hâlâ bile dik duramıyorum, çünkü kaburgam kırık, parmaklarım kırık tutamıyorum bir şeyleri. Bacağımda büyük bir bıçak izi var, uzun süre ayakta kaldığım zaman dizimde acı/sızlama oluyor. Kafamda kırıklar, sırtımda kırık çatlak...” (Kadın 1)

Kadın 1, ev/aile içi fiziksel şiddeti aktarırken, şiddet sonrasında kendi kanını evinin çeşitli noktalarından temizlediğini söyleyerek bu durumun kendisini psikolojik olarak etkilediğini belirtmiştir.

⁷ “Ev kadını bir meslek kategorisi olarak kullanılmamakta ve çalışmamayı ifade etmektedir. Oysaki tüm kadınlar ev içinde çalışıyor, hatta çiftçilik vb. işler yapıyor. Ancak meslek tanımı ve ekonomik göstergelerde ‘ev kadını = çalışmayan’ kadın olarak gözükmüyor” (Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı, 1996, s. 9).

“Evi temizlediğim zaman en çok ağlar, yaşadığım şeyi anlardım. Dayak yerken anlamıyorsun da dayak bittikten sonra evi temizliyorsun ya pislik, toz çıkarıyorsun. Ben duvarlardan camlardan masadan kan lekesi çıkarıyordum. Bu benim psikolojimi hala bile bozuyor, sanki bazen kan kokusu alıyorum. Evimde halı bile yoktur, temizlik hastalığı gibi bir şey oldu bende, ne kadar temizlesem de temiz olmadığını düşünüyorum, o günlerden kalma bir şey. Moralim bozuk olduğunda falan elim sürekli kirliymiş gibi geliyor. Çünkü hep kendi kanımı temizlerdim, yerlerden halıdan.” (Kadın 1)

Kadın 1, fiziksel şiddetin yanında ekonomik şiddete dair anlatılarda da bulunmuştur. Lüks bir binada yaşamasına rağmen cebinde evli olduğu erkeğin belirlediği kadar para olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında psikolojik şiddete de maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Evli olduğu erkek “kadının kendi ailesinin onu istemediği ve ona sahip çıkmadığı” gibi söylemlerle kadını yalnızlaştırmıştır.

“Gelenek söylemi”yle⁸ ev/aile içi şiddete uğrayan bu kadınlar hem aileleri tarafından hem de polisler tarafından pek çok kere evlerine geri gönderilmiştir. Ailelerin boşanmaya sıcak bakmaması gibi nedenlerle şiddet döngüsü içerisinde çıkmamış veya boşansa bile bunu topluma açıklayamamış bu kadınlar, ev/aile içi tüm şiddet deneyimlerinde yalnızlaştıklarını ve yakın çevrelerinden destek alamadıklarını aktarmışlardır. Kadın 1, nişanlandıktan sonra ayrılmak istemiş ancak ailesi tarafından kabul edilmediği ve ailenin baskısından kurtulmak için evlendiğini belirtmiştir. Ev/aile içi şiddete maruz kaldığında ailesinden destek görmediği ve korkuttuğu için evliliğine devam ettiğini aktaran Kadın 1, fiziksel şiddet gördüğü için gittiği hastaneden hamile olduğunu öğrendikten sonra boşanma kararı aldığını aşağıdaki biçimde aktarmıştır.

“...o kadar acı bir şekilde öğrendim ki hamile olduğumu, hastanede kemiklerim kırık yatıyordum, hastaneye dayak yediğim için gittim ve hamile olduğumu öğrendim. Ondan önce bir çocuğum düşmüştü dayak yediğim için, 4 aylıktı, düşmüştü çok dövdüğü için. Bu da dedim herhalde tutmaz, gider yani bırakır falan diye ama tabii öyle olmadı baya savaştı çıktı, ne yaşarsa yaşasın bırakmadı hayata sınıksız tutundu. O öyle tutununca bana da bir özgüven ve cesaret geldi. 4 aylık falandı ve boşanmaya karar verdim ve evden gittim. 6 aylıkken gittim ve dava açtım, bacağımdaki bıçak izi dava açmaya gittiğimde takip edip beni bıçakladığı için oldu, aslında öldürmeye çalıştı ama çok kalabalık olduğundan insanlar araya girdi, ama yine de salladığı bıçak bana geldi.” (Kadın 1)

Kadın 2 ise boşanmanın gerçekleşmesine rağmen yaşadığı şiddetin devamına neden olan şeyin erkeğin boşanmayı kabul etmemesi olarak aktarmıştır.

“Boşanmışlığı kullanmak istemiyorum çünkü onun zihninde boşanmışlık diye bir şey yoktu. Olmuş olsaydı her istediğinde benimle çocukların yaşadığı eve gelme lüksüne sahip olmazdı. Onun zihninde zaten bir boşanmışlık yoktu. Onun zihni onun benim sahibi olması, benim onun malı olmamdı. Ne acayip, ben de bunu nasıl sindirmişim. Neden sindirmişim, neden bir şey yapamamışım.” (Kadın 2)

⁸Ayrıntılı bilgi için: (Koğacıoğlu, 2009, s. 361).

Tartışma ya da kavga sırasında araya giren aileler sürekli ve sistematik şiddetin önlenmesi konusunda hiçbir çaba göstermemişlerdir. Kadın 2, ailesi için “içimde affedemediğim bir tarafım var onlara karşı” ifadelerini kullanmıştır, çünkü aile şiddeti bilmelerine rağmen hiçbir şekilde sürece dâhil olmamıştır.

Kadın 2, evli olduğu erkeğin kendisine söylediği hakaretleri “bırakın bir kadına, bir canlıya söylenmemesi, yapılmaması gereken şeyler” olarak değerlendirmiştir. Bu hakaretlerin içeriğini kadını aşağılama ve cinsel bir nesneye indirgeme oluşturmaktadır. Böylelikle hakaret ve kadının cinsel organına atıfta bulunan ifadelerin kullanılmasının kadını aşağılamanın yanında onu cinsel bir nesneye indirgeyici bir işleve de sahip olduğu görülmektedir (İlkkaracan & Gülçür, 1996, s. 27).

Görüşme yapılan kadınlara neler hissettiklerine⁹ dair sorular da yöneltilmiştir. Kadın 1 uğradığı sistematik şiddet karşısında kendisini “zombi, lanetlenmiş, yalnız ve çaresiz” olarak hissettiğini söylemiştir.

“Öyle bir ortamda yaşıyorsunuz ki onun söylemleri, hareketleri, bakışı vs. insana kendisini insanlık dışı hissettiriyor. İğrenç bir mahlûkat gibi dünyada neden var olduğunuzu sorguluyorsunuz, neden varım ki diyorsunuz dolayısıyla o ortamda kendimi suçluyordum, kendimi işe yaramaz hiçbir şeyle baş edemez olarak düşünüyordum. Bir süreçten sonra kabuğunuza çekilmek istiyorsunuz, kabuğa çekilme olduğu zaman zaten gelebilecek şiddet, hakaret neyse kabulleniyorsunuz.” (Kadın 2)

Kadına Karşı Şiddetle Başa Çıkma Çabaları

Kadına yönelik şiddetle mücadelede yasal olarak 6284 sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”, kamuoyunda İstanbul Sözleşmesi¹⁰ olarak bilinen “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi” ve “Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)” önemlidir. Görüşme yapılan iki avukat da bu mevzuatın uygulanmaması nedeniyle kadına yönelik eril şiddetin ve kadın cinayetlerinin önlenemediğini belirtmiştir. Uluslararası sözleşmeler bir yana, ulusal düzenleme olan 6284 sayılı kanunun dahi uygulanmadığını aktaran avukatlar, kadınların başvurularının dahi alınmadığını, müvekkillerinin şiddet gördüklerinde polisi aradıklarını ancak polisin işlem yapmadan onları geri gönderdiğini, tutanakların tutulmadığını ve emredici hükümleri olan bir yasa olmasına rağmen 6284 sayılı yasanın uygulanmasının bilerek ve isteyerek aksatıldığını belirtmişlerdir. Bu noktada, yeniden, kadına yönelik şiddetin hukuki bir meseleden çok politik bir nitelikte olduğu anlaşılmaktadır.

Kadına yönelik şiddetin politik olarak nitelendirilmesinin nedeni, cinsiyet eşitsizliğiyle ikincil konumda bırakılmaya çalışılan kadınlar üzerindeki her türlü şiddetin patriyarkal sistem içerisinde belirlenmesidir. Her türlü yasa ve sözleşme biçimleriyle önleneyeği varsayımı altında dahi kadınların sistematik şiddetle karşılaşmalarının nedeni patriyarkanın kendisidir. Bu nedenle, şiddetin aynı zamanda patriyarkal sistem içerisinde bir politik tercih olarak korunduğu söylenebilir. Şiddetin önlenmesi ve kadınların korunması söz konusu olduğunda var olan yasaların dahi patriyarkal sistemin tüm yapılara sirayeti nedeniyle uygulanmadığı

⁹ “Evdeki Terör Kadına Yönelik Şiddet” adlı çalışmada kadınların hislerine dair açıklamalara yer vermiştir (Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı, 1996, s. 11).

¹⁰ Sözleşme 2011 tarihinde imzalanmıştır. Ancak 20 Mart 2021 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Türkiye sözleşmeden ayrılmıştır. Bu karar sonucu kadınlar çeşitli protesto eylemleri gerçekleştirmiştir (Akyol & Nazlier, 2021).

ve aksatıldığı görülmektedir. Bu noktada, patriyarkal sistem içerisinde devletin, politikacıların ve yasa koyucuların tavrının, tercih edilen ve uygulanan sosyal politikaların, kullanılan dil ve söylemlerin etkili olduğu belirtilmelidir. Devlet ve sivil toplumun bir kesiminde etkin bir biçimde kullanılan ve işlenen aile söylemi ve ailenin korunması başlıkları bu anlamda önemli örneklerdir.

Toplum ve kültürün şiddeti desteklediğine ilişkin temel göstergelerden biri şiddet uygulayan kişinin/failin ceza görmemesi durumudur. Bu noktada kadınların aile içinde yaşadığı şiddete karşı koymak için “aile, komşu, polis ya da mahkemeden yardım istediğinde, yardım isteği sıklıkla cevapsız kaldığı gibi ilgisizlik ve tepkisizlikten ötürmüş bir duvarla” (İlkkaracan & Gülçür, 1996, s. 28) karşı karşıya kaldıkları belirtilmelidir. Görüşme yapılan iki kadın polise yapılan şikâyetlerde “aile içi şiddete karışmıyoruz” şeklinde ifadelerle geri çevrildiklerini aktarmışlardır.

Kadınlar, kendilerine uygulanan ev/aile içi şiddet karşısında hem fiziki hem de sözel olarak bir tepki vermediklerini belirtmişlerdir. Bunun nedeni olarak, verilecek herhangi bir tepkinin “geri dönüşünün çok daha ağır” olduğunu söylemişlerdir. Kadın 2, “öyle ki artık konuşmak ve konuşmamak arasında kalıyorsun ve en iyisi sessiz kalmak diyorsun, susuyorsun” şeklinde aktarımda bulunmuştur.

Kadın 1, evliliğin sürdüğü 6 yıl boyunca kaç kere hastaneye gittiğini kaç kere şikâyetinde bulunduğunu hatırlamadığını ve savcılık kararıyla kadın sığınma evine¹¹ gönderildiği bir deneyiminde, erkeğin tanıdığı bir polisle birlikte gelip onu zorla sığınma evinden aldığını aktarmıştır. Onlarla birlikte gitmezse orada öldürüleceğini düşündüğünü de ayrıca belirtmiştir. Bunları yaşadığı dönemde sığınma evlerinden kadınların bu şekilde alınabildiğini aktaran Kadın 1, günümüzde hassasiyetin artmış olabileceği düşüncesi ile sığınma evlerini basarak kadınların zorla götürülmesinin zorlaşmış olabileceğini de belirtmiştir. Bu noktada “doğrudan erkek şiddetiyle hesaplaşmayacak şekilde hazırlanan sığınma evlerinin, uzaklaştırma cezaları gibi önlemlerin, çeşitli tabela adlarından oluşan kurumların ya da göstermelik davaların, prosedür yumağı olmaktan öteye geçemediği” (Ünlü Gök, 2018) belirtilmelidir.

Kadın 1, koruma kararının da olduğunu belirtmiştir, ancak bu karar boyunca yanında polis olmadığı için evden çıkıp hastaneye kontrole dahi gidemediğini anlatmıştır. Polis eşliğinde hastaneye gidebildiğinde ise polisin aceleci tavırları yüzünden işlemlerini tamamlayamadığını aktarmıştır. Bu sırada boşanmak üzere olduğu erkeğin onu bıçakladığı ve öldürmekle tehdit ettiği için arandığı bilinmelidir.

Yaşamak İçin Kadın Meşru Savunması

Çalışmanın bu bölümde, patriyarka içerisinde gerçekleşen ev/aile içi eril şiddet karşısında yaşamını savunmak zorunda kalan kadınların deneyimleri açığa çıkarılmaya çalışılacaktır. Kadınların deneyimleri üzerinden bir değerlendirme yaparak, meşru savunma, hukuki anlamı¹² dışında geniş bir çerçeveden ele alınacaktır.

¹¹ Kadına aile içi/ev içi şiddette, 90'lı yıllarda özel amaçlı kadın kuruluşlarının ortaya çıkarılması başlığı altında sığınma evlerinin önemli olduğu görülmektedir. Günümüzde de bu kuruluşlarının varlığının artırılması ve kadınlar için erişilebilirliğinin kolaylaştırılmasının önemi açıktır (Işık, 2002, s. 48).

¹² “Türk Ceza Kanunu’nda meşru savunma “kendisine veya başkasına yönelmiş haksız bir saldırıya karşı o anki durum ve imkânlarla saldırı ile orantılı bir şekilde saldırıyı engellemek için işlenen fiildir, meşru savunma saldırıya ve savunmaya ilişkin şartların bir arada bulunması halinde gerçekleşmektedir” (Doğan) şeklinde yer bulmaktadır.

Bu noktada, ABD, İngiltere ve İtalya’da tartışılmakta olan “travma sonrası stres bozukluğunun özel bir türü olan örselenmiş kadın sendromuna”¹³ yer vermek gerekmektedir. Örselenmiş kadın sendromu “eşi/partneri tarafından ısrarlı biçimde fiziksel, duygusal ve/veya cinsel şiddete maruz kalan kadının içinde bulunduğu durum” (Küçüktaşdemir, 2015, s. 555) olarak tanımlanmaktadır. Modern hukuk teorisinin erkeğe ait özelliğini koruması (Güriz, 1997, s. 141) karşısında örselenmiş kadın sendromunun ceza hukukuna yansması olarak, bu sendroma sahip kadınların meşru savunması ile yargılanarak beraatlarının yolu açılmaktadır. Bu sendroma sahip kadınların, erkekleri öldürme fiilini gerçekleştirmelerinde saldırıyla eş zamanlı savunmanın olması şart değildir, şiddet döngüsü içerisindeki kadının o an için saldırı bulunmasa dahi tekrarlanması muhakkak bir saldırı tehdidi içerisinde bulunduğu kabulü mevcuttur (Erden Tütüncü, 2019, s. 478). ABD’de sendrom meşru savunma koşulları içinde kabul görürken, Türk Ceza Hukuku için yeni ve tartışmalı bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁴ Bu çalışma kapsamında görüşme yapılan kadınların erkekleri öldürme fiili, uğradıkları saldırıyla eş zamanlı olarak gerçekleştiğinden örselenmiş kadın sendromu ayrıntılı olarak incelenmeyecektir. Bu bölümde, son olarak, hukuki anlamda meşru savunmadan yararlanarak cezaevinden çıkan kadınların gündelik hayat deneyimleri ve kadın mücadelesine bakışlarına da yer verilecektir.

Kadın meşru savunması ele alınırken anlaşılması gereken ilk mesele, kadınların uzun süre sistematik olarak şiddete maruz kaldıkları ve şiddetin en yoğun olduğu anda “ölmek için” meşru savunma gerçekleştirmeleridir. Kadın 1 kendisi ile birlikte çocuğunun da ağır fiziksel şiddete maruz kaldığı anda çocuğunun ve kendisinin yaşamını savunmak için boşanma aşamasında olduğu erkeği öldürmek zorunda kaldığını aktarmıştır. Bu aktarım, çocuk/evlat söz konusu olduğunda şiddet görmeye razı olmayıp bir karşı koyuşun yaşandığının işareti olabilir. Bu noktada kadınların şiddet ve öfkeden arınmış varlıklar olarak kabulünün hatalı olduğu açığa çıkmaktadır. Kadınların duygularını hangi vesilelerle ifade edebildikleri açısından erkeklerle farklılıklarının varlığıyla kendileri için değil ama evlatları söz konusu olduğunda kolay bir şekilde kadınların şiddet duygularının açığa çıkarılıp kullanıldığı (Acar-Savran, 2013, s. 332) düşünülebilir.

Kadın cinayetlerine karşı toplumda öfkeli bir adalet arayışı söz konusu iken erkek şiddetine karşı yaşam savunusunu gerçekleştiren kadınlar için adalet arayışının aynı toplumsallığa ulaştığı söylenememektedir. Kendisine şiddet uygulayan erkeğe karşı yaşamını savunmak zorunda kalan kadınlar, “kurbanların ardından aranan bir adalet ile hayatta kalanlar için adalet arasındaki farkı” (Ünlü Gök, 2018) tartışmaya açmaktadır. Bu durum, “şiddetin araçsal niteliğini ortaya koyarken aynı zamanda kadınların, şiddetin mağdurları değil, şiddete karşı direnen özneler olabildiğini” de doğrulamakla birlikte “meşru savunma gerçekleştiren kadınların davaları adaletin sadece kurbanlar için gerekli olmadığını hatırlatırken erkek şiddetine karşı bütünlüklü bir direnişin ve dayanışmanın gerekliliğini” de (Ünlü Gök, 2018) ortaya koymaktadır.

Kadınların yargılanmalarında “sanık bir kadın olsa da davaların erkek şiddetinin yargılandığı davalar” (Eyüboğlu, 2017) olarak kabul edilmesi gereklidir. Böylelikle davalarda meşru savunmanın kapsamı değil, erkek şiddeti sorgulamaya açılmalıdır. Avukat 1, hukukun ve devlet mekanizmasının dikkat etmesi gereken yer olarak saldırganı işaret etmiştir. Devlet mekanizmasının erkekliği besleyen ve sürdürmek isteyen bir yapı olduğu için saldırganı odaklanılmadığını eklemiştir. Öyle ki meşru savunma kararı verip kadınları tahliye etmek şöyle dursun hâkimlerin aileyi korumak için kadınların boşanma davalarını bile reddettikleri

¹³ Ayrıntılı bilgi için: (Küçüktaşdemir, 2015), (Taşkın, 2012) ve (Erden Tütüncü, 2019).

¹⁴ Berdel usulü ile evlendirildiği erkeği gördüğü şiddet nedeniyle öldüren kadının tahrik indirimiyle verilen 20 yıl hapis cezasının istinafta bozulduğunu aktaran avukat Fatma Bodur Gönülal’ın belirttiği gibi, örselenmiş kadın sendromunun ceza hukukuna girmesini destekleyenler bulunmaktadır (Gönülal).

görülmektedir. Bu noktada “kadına yönelik aile içi şiddeti meşru gören yerleşik anlayışın yasalar önündeki eşitliği korumak ve savunmakla görevli olan mahkemelerde” (Işık, 2002, s. 45) de söz konusu olduğu yeniden anlaşılmaktadır.

Avukat 1, meşru savunma davalarında, erkekle aynı durumdaki ve aynı pozisyondaki bir kadının yargılama önüne çıktığında, erkekle aynı şekilde muamele görmediğini belirtmiştir. “Erkeklik indirimleri”¹⁵ olarak anılan “haksız tahrik indirimi”ni, erkekler bir kadını dövdüklerinde (eşleri olmak zorunda değil) “beni aldattı, bana ihanet etti, başka erkeklerle görüşüyordu” ifadeleri ile ceza indirimi alabildikleri şeklinde yorumlamıştır.

Görüşme yapılan iki avukat, yargılama sürecine dair örnek olarak Nevin Yıldırım¹⁶ davasını vermiştir. Avukat 1, Yıldırım’ın öldürdüğü erkeğin akrabalarının ifadeleri karşısında duruşmada acı acı gülmesinin tutanaklara geçirilerek tek bir indirim dahi yapılmayarak müebbet cezasının onaylandığını aktarmıştır. “Saldırı ve savunmanın eş zamanlı olmadığı”¹⁷ gerekçesiyle meşru savunma olarak değerlendirilmeyen bu karar için Avukat 2, “sürekli olarak tecavüze uğrayan kadının kendisini savunması açısından yeni bir saldırı olmasını beklemesinin” adaletli olmadığını belirtmiştir. Yıldırım’ın yargılanmasında görüldüğü gibi yargılama süreçlerinde “kadınları canına tak edecek”¹⁸ noktaya getiren şiddet örüntüleri görmezden gelinmektedir. Bu noktada belirtilmelidir ki, görüşme gerçekleştirilen iki kadın da hukuki anlamda meşru savunmadan yararlanan ve kamuoyunca bilinen az örneklerdendir.

Kadınları “canını tak edecek” noktaya getiren şiddet örüntüleri karşısında canını kurtarmak için erkeği öldürmek zorunda kalan kadının gördüğü muamele ile kadın cinayetinin faili olan erkeğin gördüğü muamele değişmektedir. Avukat 1, bu noktada bir eşdeğerlik kurmayarak “erkekler zevk için kadın öldürürken, kadınlar sadece şiddetin içinden çıkmaya çalıştıkları” için eşit muameleme görmemeleri gerektiğini belirtmiştir. Kadının şiddet gördüğü bu durumda hukukun kendisini nesnel bir konuma çekerek yargılama yapmasını eleştiren Avukat 2, şiddet gören kadının durumunun nesnel olmadığı açıkken yargılamanın nasıl nesnel olabileceğini sorguladığını belirtmiştir.

“Erkek egemen bir toplumda şiddet gören kadın, erkek egemen bir toplumun üyeleri ve kolluk kuvvetleri tarafından soruşturulan kadın, yine erkek egemen kültürün bakış açısıyla yargılanan, mağdur olarak temsil edilen bir kadın söz konusu. Bu durumdan adalet çok çıkmaz.” (Avukat 2)

Avukatlar meşru savunma gerçekleştiren kadınların davalarında en temel hak olan yaşama hakkına gönderme yaptıklarını belirtmişlerdir. Her iki avukat da mahkeme heyetinin kadının uğradığı şiddeti anlamadığını belirterek kadınların kendilerini ifade etmeleri için izin verilmesinin ve gerekli güven hissini

¹⁵ Yargıtay kararlarının incelenerek erkeklik lehine işleyen haksız tahrik indirimleri için Bknz.: Aksakal, 2018.

¹⁶ Avukat Eyüboğlu, Nevin Yıldırım’a ilişkin süreci şu şekilde özetlemiştir. “Tecavüzcü erkeği öldürdükten sonra bir çuvala koyduğu başını köy kahvesindeki erkeklerin önüne fırlatıp “işte namusuma uzananın kellesi, benim arkamdan konuşmayın!” diyen Nevin Yıldırım, tasarlayarak canavarca hisle kasten insan öldürme suçlamasıyla iyi hal ya da haksız tahrik indirimi uygulanmadan müebbet hapis cezasına çarptırıldı” (Eyüboğlu, 2017).

¹⁷ Türk Ceza Kanunu’nda yer alan “Ceza Sorumluluğu Kaldıran veya Azaltan Nedenler” bölümünde yer alan meşru savunmaya ilişkin kabulün gerçekleştirilmesi için gerekli koşullardan biri olan “gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu” (Türk Ceza Kanunu, Sayı: 25611, 2004) ifade etmektedir.

¹⁸ Burada yer verilen “canına tak etme” tanımlaması Sibel Hürtaş’ın “Canına Tak Eden Kadınlar: Kocalarını Neden Öldürdüler?” (Hürtaş, 2014) adlı kitabından faydalanılarak kullanılmıştır. Kitap Ankara Sincan Cezaevi, Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi, Eskişehir Çifteler Kadın Cezaevi, Adana Karataş Cezaevi ve Denizli Bozkurt Açık Kadın Cezaevinde kocasını/sevgilisini öldürme suçundan hüküm giymiş 30 kadınla yaptıkları görüşmelerden elde edilen bilgilerle hazırlanmıştır.

sağlanmasının önemini vurgulamışlardır. Bunun yanında, Avukat 1, gerekirse özel bir eğitimden geçirilerek feminist terminolojiden de yararlanarak eğitilmeleri gerektiğini belirtmiştir. Aksu Bora'nın (2014) da belirttiği gibi "erkek şiddetine karşı önlem niteliğindeki düzenlemeler (karakola gitme, polis çağırma, sığınma evi, sosyal destek hattı vb.) hayatını savunan kadının karşısına zorunluluk" olarak çıkarılmaktadır. Ev/aile içerisindeki yakın tehdit/şiddet, "sanki dayak molasında kadın bir koşu karakola gidip canını kurtarabilmiş, hazır adam uyumaktayken boşanma davası açıp yeni bir hayata başlayabilmişçesine" (Bora, 2014) ele alınmaktadır.

Kadın 1, yaşam savunusunu gerçekleştirdikten sonraki yargılama sürecini "bir an önce davayı kapatıp, bana ağırlaştırılmış müebbet cezası vermeye çalıştılar" şeklinde açıklamıştır. Ancak Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı'nın avukatlarla sürece dâhil olması ve kadın dayanışmasının gerçekleşmesiyle birlikte yargılama sürecinin yön değiştirdiğini belirtmiştir. Böylelikle üç yıllık dava süresi sonucunda yaşamını savunduğu anlaşılan Kadın 1 tutuksuz yargılanma sürecine geçiş yaşamıştır.

Kardeşim mor çatıya gidiyor, araştırıyor internetten kadın örgütlerine vs. "feminist, kadın hakları savunucuları güvenebilirsin" dedi bana. Ben de tekrar gelince tamam dedim. Bir hafta sonra duruşmaya çıktım, karar diye çıktım, 7 tane falan avukat vardı. Avukat bana birkaç tane avukat olacağız demişti her mahkemede arttı sayı. İnanamadım, bir girdim içeriye kadınlar gelmişler, bir şok oldum ve çevik kuvvet falan var, etrafımı sarmışlar beni koruyorlar güya. Bundan önce hiç böyle bir şey olmadı, iki jandarmayla gitmiştim sadece. Gazeteciler var, yer yok ve insanlar yere oturmuşlardı. Bir avukat oradan lafa girdi, ilk mahkemede mütalaa veremezsiniz, insan haklarına aykırıdır, şahitleri dinlemelisiniz vs. diye, savcı da şaşırıldı, hâkim de. Ben ne kadar şaşkınım, onlar da o kadar şaşkın. (Kadın 1)

Meşru savunma gerçekleştiren iki kadın da erkeklerin öldüklerine uzun süre inanmadıklarını, cezaevinde olmalarına rağmen bir yerlerden çıkıp geleceklerini düşündüklerini anlatmışlardır.

Cezaevinden çıktıktan sonra destek almak istedim. THİV aracılığıyla gidiyoruz, ben ve çocuklar. Umarım faydasını göreceğiz. Cezaevinde ciddi ilaçlar kullandık, zaten bilinç kapalı, olayı algılayamıyorsun. Ben yaşadığım olayı yeni algılıyorum ya da algılayamıyorum. Çünkü cezaevi çok farklı, olay oluyor ve sen cezaevine gidiyorsun ve bazen çıkmak istemiyorsun cezaevinden çünkü çıkınca onunla karşılaşacağını düşünüyorsun, öldüğüne inanamıyorsun ki. (Kadın 2)

Cezaevi sürecinin kendisi için zor geçmediğini belirten Kadın 2, "o kaostan çıkınca rahatladım. Cezaevindeyken bir gün, uzun süredir dayak yemediğimi düşünmüştüm" şeklinde bir anlatımda bulunmuştur. Kadın 1 de benzer ifadelerde bulunmuştur. Cezaevi sürecinde diğer kadınlarla kurdukları ilişkilerin de kendilerine iyi geldiğini, sevgiyi ve dayanışma duygularını yoğun olarak hissettiklerini belirtmişlerdir.

Bir 6 ay şoktaydım. Farkında değildim, öldüğünü görmediğim için her an bir yerlerden çıkacak ve karşıma çıkacak zannediyordum. Sürekli rüyamda görüyordum. Yavaş yavaş ilaçlar, psikolog yardımı, kadınların desteği, mektuplar... 3 yıl boyunca tek bir günüm görüşsüz geçmedi. Dünyanın öbür ucundan beni görmeye gelen kadınlarda oldu, bunlar hep güç verdi bana. Ben çıkacağım ve bu zamana kadar yaşamadım sonra yaşayacağım inancı vardı. (Kadın 1)

“Yaşam Savunusu” Sonrası Kadın Deneyimleri

Görüşme yapılan ve yaşamını savunmak zorunda kalan iki kadın, kadın dayanışmasıyla dava ve cezaevi sürecinde tanıştığını belirtmiştir. Kadın dayanışmasıyla daha önce tanışmış olsalardı ailelerinden destek görmeyi beklemeyerek ev/aile içi şiddet sarmalından dayanışmayla çıkabileceklerini düşündüklerini aktarmışlardır.

Kadın dayanışması ve mücadelesinin hem cezaevi sürecinde hem de sonrasında onlara destek olduğunu belirten kadınlar gönüllü avukat hizmeti ve psikolog gibi pek çok olanağın sağlandığını belirtmişlerdir.

Daha güçlü hissediyor kendini insan, yalnız olmadığını hissediyor. Kadınlar bu kadın örgütlerinin siyasi bir tarafı olduğunu düşünüyorlar, yanaşmak istemiyorlar, aslında öyle olmadığını her seferinde söylemeyi kendime borç biliyorum. Çünkü hiçbir kadın örgütü, dernekleri sizin hayata bakışınızı ya da ideolojinizi sorgulamıyor. Daha nasıl mutlu olabilirsiniz ve hayatta nasıl durabilirsiniz bununla ilgileniyorlar. (Kadın 2)

Cezaevinde kadınlarla birlikte yeni deneyimler, hikâyeler öğrendiklerini belirten kadınlar yalnız olmadıklarını, bu süreçleri sadece kendilerinin yaşamadığını anladıklarını ifade etmişlerdir. Görüşme yapılan kadınlar, cezaevindeki kadınların hikâyeleri ayrı olsa da benzer şeyleri yaşadıkları için birbirlerini anlayabildiklerini aktarmışlardır.

Kadınlar cezaevi sürecinden sonra uyum sağlamakta zorluk çektiklerini de aktarmışlardır. Uzun süredir iş arayan Kadın 2, hayalleri olduğunu ve onları istediğini belirtmiştir. Kadın 1, asgari ücretin altında bir gelirle yaşamasına rağmen kendisini rahat yaşıyor olarak tanımlayarak “yeniden doğmuş gibi olduğunu” dile getirmektedir. Bunun nedeni olarak da evlilik sürecinde yaşadığı “işkencenin, korku evi çilesinin” bitmesini göstermektedir.

Hala bile mücadele halindeyim, savaş halindeyim. Bazen yoruluyorum ama kalkıyorum dinleniyorum, tekrar devam ediyorum. Hayat bir savaş ben de savaşıyorum işte. (Kadın 1)

Kadın 1, cezaevi süreci ve sonrasında kadınlarla dayanışma içerisinde bulunmaya çalıştığını, kadın eylemlerine katıldığını ve kadın davalarını takip ettiğini aktarmıştır. Politikleşme ve farkındalıkta artış yaşayan her iki kadın toplu kazanımlar için dayanışma ve mücadele gerektiğini belirtmişlerdir. Kadınlar ev/aile içinde şiddete uğrayan kadınlara ulaşabilmek için yerelden örgütlenen kadın dayanışmasının önemini vurgulamışlardır.

Sonuç

İçinde yaşadığımız toplumsal sistemde ataerkinin varlığı ve kapitalizmle iç içe geçmiş bir surette sürekliliği kadınlar için pek çok alanda belirli sorunlar yaratmaktadır. Bu sorunlardan biri olarak kadınlar hem özel alanda hem de kamusal alanda eril şiddetle karşı karşıya kalmaktadır. Özel alandaki eril şiddet kendisini ev/aile içi şiddet olarak göstermektedir. Bu şiddet biçiminin bir sorun olarak varlığını görmek ve görmezden gelmekten vazgeçmek önemlilik arz etmektedir. Eril şiddetin faili olarak ele alının erkekliğin araştırılmasında hegemonik erkeklik kavramsallaştırılması üzerinde durulmuştur. Böylelikle sistematik bir biçimde ev/aile içi şiddete maruz bırakılan kadınların durumu kendi deneyimleri üzerinden açığa çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu çabayla, ev/aile içi şiddet deneyimlerinden birinde canına tak eden kadınların, kendi yaşamlarını savunmak zorunda kalmalarını anlamlandırmanın da mümkün olacağı düşünülmüştür.

Görüşme gerçekleştirilen iki kadın da evlilikleri boyunca erkeklerin çeşitli şiddetini ve hatta fiziksel şiddetini en ağır biçimde yaşamış, boşanma süreçlerini işletmiş ve evli/boşandığı erkek hakkında şikâyetle bulunmuştur. Ancak mevcut yasal uygulamaların iyi işletilmemesi nedeniyle şiddet yoğun bir biçimde devam etmiş ve görüşme yapılan iki kadın da meşru savunma gerçekleştirmek zorunda kalmıştır. Bu kadınlar geçmişte gördükleri şiddet sonucunda oluşan intikam duygularının varlığı nedeniyle değil, bir yaşam savunmasının gerekliliği nedeniyle bu fiili işlediklerini ispatlamaya çalışmaktadır. Kadınların maruz bırakıldığı tüm şiddet biçimleri ataerkin yapı içerisindeki konumdan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, tartışılması gereken meşru savunmanın hukuki sınırları değil, maruz kalınan şiddetin ve bunun sonundaki yaşam savunusunun politikliğidir. Çalışmanın nitel araştırma kısmını oluşturan derinlemesine yüz yüze görüşmelerde kadın davalarıyla ilgilenen avukatların aktardıkları bilgiler de bu yöndedir. Avukatlar, politikliğin vurgusunu yapmak için yaşamını savunan kadınların davalarında şiddete maruz bırakılan kadınların içinde buldukları durumu mahkeme heyetine göstermeye çalıştıklarını aktarmışlardır.

Kadına yönelik ev/aile içi şiddetin ve kadın cinayetlerinin önlenmesinin mevcut yasa ve düzenlemelerin uygulanması durumunda sağlanacağı düşünülmektedir. Ancak tüm bunların uygulanmadığı görülmekte ve kadınların kendi yaşamlarını savunmak zorunda kaldıkları ortadadır. Meşru savunma gerçekleştiren bu kadınların yargılanma süreçlerinde içinde buldukları tüm koşulların anlaşılması gereklidir.

Kaynaklar

Acar-Savran, G. (2013). *Beden Emek Tarih: Diyalektik Bir Feminizm İçin*. İstanbul: Kanat Kitap.

Aksakal, H. (2018). *Yargıtay Kararlarında Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Erkekler Lehine İşleyen Haksız Tahrik Kurumu*. Suç ve Ceza (1), 25-47.

Akyol, M., & Nazlıer, E. (2021, Mart 21). Kadınlar Kadıköy'den haykırdı: İstanbul Sözleşmesi bizimdir! Mayıs 6, 2021 tarihinde Evrensel Gazetesi:
<https://www.evrensel.net/haber/428581/kadinlar-kadikoyden-haykirdi-istanbul-sozlesmesi-bizimidir>
 adresinden alındı

Arın, C. (1997). Kadına Yönelik Şiddet. Cogito (6-7), 305-312.

Avrupa Konseyi. (2011). Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi. Avrupa Konseyi Sözleşmeler Dizisi No:210.

Bora, A. (2014, Kasım 20). Haksız Tahrik, Meşru Müdafaa . 2021 tarihinde Birikim Dergisi:

<https://www.birikimdergisi.com/haftalik/1284/haksiz-tahrik-mesru-mudafaa#.XgsCP0czbIV>

Bora, A., & Üstün, İ. (2005). Sıcak Aile Ortamı: Demokratikleşme Sürecinde Kadın ve Erkekler. İstanbul: TESEV Yayınları.

Bozok, M. (2009). Feminizmin Erkekler Cephesindeki Yankısı. Cogito (58), 269-285.

Bozok, M. (2011). Soru ve Cevaplarla Erkeklikler. İstanbul: Sosyal Kalkınma ve Cinsiyet Eşitliği Politikaları Merkezi Derneği (SOGEP).

Butler, J. (2019, 07 21). Judith Butler: Kadınları öldürmek suç olmadığına.... (Ö. Çakmak, Düzenleyen) Yeşil Gazete. <https://yesilgazete.org/judith-butler-kadinlari-oldurmek-suc-olmadiginda/> (2020)

Connell, R. W. (2002). On Hegemonic Masculinity and Violence: Response to Jefferson and Hall. Theoretical Criminology , 89-99.

Connell, R. W. (1998). Toplumsal Cinsiyet ve İktidar. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Direk, Z. (2009). Simone de Beauvoir: Abjeksiyon ve Eros Etiği. Cogito (28), 11-39.

Doğan, A. B. (tarih yok). Meşru Müdafaa (Savunma) ve Zorunluluk Hali Nedir? 1 15, 2021 tarihinde Avukat Baran Doğan Hukuk Bürosu:

<https://barandoğan.av.tr/blog/ceza-hukuku/mesru-mudafaa-mesru-savunma-nedir.html>

Erden Tütüncü, E. (2019). "Örselenmiş Kadın Sendromu" Argümanının Türk Hukukunda Meşru Savunma Kapsamında Uygulanabilirliği Üzerine Düşünceler. Fasikül Hukuk Dergisi , 11 (111), 469-489.

Eyüboğlu, M. (2017). Nevin Yıldırım Davası: "Sanık Kadın Da Olsa Bu Bir Erkek Şiddeti Davası. (Ç. Tahaoğlu, Röportajı Yapan) Bianet.

<https://m.bianet.org/bianet/kadin/189789-nevin-yildirim-davasi-sanik-kadin-da-olsa-bu-bir-erkek-siddeti-davasi> (2020)

Göçmen, Ş. (2019). Kadın Öznelliğinin İnşasında Öz savunmanın Yaşamsal Rolü: Angela Carter'ın "Kanlı Oda" Öyküsüne Bir Bakış". Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar (37-38), 94-107.

Gönülal, F. B. (tarih yok). msn.com. Ekim 14, 2020 tarihinde

<https://www.msn.com/tr-tr/video/unluler/ankara-koca-cinayetinde-20-y%C4%B1I-hapis-cezas%C4%B1-istinafta-bozuldu/vi-BB10jMd8> adresinden alındı

Güriz, A. (1997). Feminizm, Postmodernizm ve Hukuk. Ankara: AÜ Hukuk Fakültesi Yayınları.

- Hürtaş, S. (2014). *Canına Tak Eden Kadınlar: Kocalarını Neden Öldürdüler?* İstanbul: İletişim Yayınları.
- İlkkaracan, P., & Gülçür, L. (1996). *Aile İçinde Kadına Karşı Şiddet*, İlkkaracan, P., L. Gülçür ve C. Arın. P. İlkkaracan, L. Gülçür, & C. Arın içinde, *Sıcak Yuva Masalı Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz* (s. 21-40). İstanbul: Metis Yayınları.
- Işık, S. N. (2002). 1990'larda Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Hareketi İçinde Oluşmuş Bazı Gözlem ve Düşünceler. A. Bora, & A. Günel içinde, *90'larda Türkiye'de Feminizm* (s. 41-73). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu. (2021, Ocak 2). *Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu 2020 Raporu*. Şubat 15, 2021 tarihinde <http://kadincinayetleriniurduracagiz.net/veriler/2947/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2020-raporu> adresinden alındı
- KAMER. (2015). *Kadın Hakları İnsan Haklarıdır Projesi, Proje Final Raporu*. Ocak 1, 2020 tarihinde https://www.kamer.org.tr/menuis/kadin_haklari_insan_haklaridir_20160905_123515.pdf
- Kandiyoti, D. (2013). *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar* (4. b.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kaufman, M. (1999). *The seven p's of men's violence*. Şubat 2021 tarihinde www.michaelkaufman.com
- Koğacıoğlu, D. (2009). *Gelenek Söylemleri ve İktidarın Doğallaşması: Namus Cinayetleri Örneği*. *Cogito* (58), 350-385.
- Küçüktaşdemir, Ö. (2015). *Ceza Hukukunda Örselenmiş Kadın Sendromu*. *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 547-586.
- Kümbetoğlu, B. (2008). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Lundgren, E. (2012). *Şiddetin Normalleştirilme Süreci*. (B. Ekal, Çev.) İstanbul: Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı Yayınları.
- Mor Çatı. (2014). *Erkek Şiddeti ile Başa Çıkmak: Sosyal Çalışmacılar ve Gönüllüler için El Kitabı*. İstanbul: Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı Yayınları.
- Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı. (1996). *Evdeki Terör Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Mor Çatı Yayınları.
- Neuman, W. L. (2013). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar 2. Cilt*. (S. Özge, Çev.) Ankara: Yayın Odası.
- Ozan, E. D. (2001). *Sosyal Bilimlerde Gerçekçi-İlişkisel Yaklaşımın Ana Hatları*. *Praksis* (3), 10-25.
- Özbay, C., & Baliç, İ. (2004). *Erkekliğin Ev Halleri*. *Toplum ve Bilim* (101), 89-103.
- Özkazanç, A. (2019). *Cinsellik, Şiddet ve Hukuk: Feminist Yazılar*. Ankara: Dipnot Yayınları.

- Özkazanç, A., & Yetiş, E. Ö. (2016). Erkeklik ve Kadına Şiddet Sorunu: Eleştirel Bir Literatür Değerlendirmesi. *Fe Dergi*, 8 (2), 13-26.
- Öztürk, A. B. (2014). Erkeklik ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet: Eşine Şiddet Uygulayan Erkekler. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi . Ankara.
- Resmi Gazete. (2004, 10 12). Türk Ceza Kanunu, Sayı: 25611. 3 11, 2021 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.html>
- Sancar, S. (2008). Erkeklik: İmkansız İktidar Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler. İstanbul: Metis Yayınları.
- Savran, G. (1994). Feminist Teori ve Erkek Şiddeti. *Defter Dergisi*, (21), 46-53.
- Selek, P. (2008, 12 12). Bir de Erkek Olacaksın. (A. Tohumcu), Radikal.
- Taşkın, O. E. (2012). Kötü Muameleye Maruz Kalmış Kadın Reaksiyonu: Meşru Savunma Mı, Mazeret Nedeni Mi. *Ceza Hukuku Dergisi*, 7 (20), 43-58.
- Ünlü Gök, S. (2018, Ağustos 15). Hayatını Savunan Kadınlar: Adalet Arayışından Siyaset Arayışına. Aralık 11, 2019 tarihinde *Ayrıntı Dergi*: <http://ayrintidergi.com.tr/hayatini-savunan-kadinlar-adalet-arayisindan-siyaset-arayisina/>
- Walby, S. (2016). Patriyarka Kuramı. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yarar, B. (2015). Önsöz. B. Yarar içinde, *Şiddetin Cinsiyetli Yüzleri* (s. 1-12). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Zara Page, A., & İnce, M. (2008). Aile içi şiddet konusunda bir derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11 (22), 81-94.